

STAŠA ČIMBUR, „CHITCHAT UNDER THE HAT”
„ACT 1: SUMMER SUNSET PROMENADE”

MIHAELA KULEJ □ Gradski muzej Virovitica, Virovitica

Gradski muzej Virovitica,
14. lipnja – 31. srpnja 2024.

Povijesni pregled oglavlja (pokrivala/ukrasa za glavu) prebogat je za ovaj tekst, ali iskoristit ću priliku da podsjetim na razvoj i kontinuiranu upotrebu različitih oblika oglavlja od starih civilizacija do 1960-ih godina, kada šeširi, ukrasi, fascinatori, hatinatori postaju višak u svakodnevicu odijevanja te se vežu samo za svečane, formalne prigode i/ili društveni status pojedinaca.

Taj isti povijesni pregled moguće je promatrati s dva stajališta: kao tradicijski i kao stilski izričaj.

Šeširi i njima srodna pokrivala/ukrasi za glavu oduvijek su dio civilizacijskoga modnog koda te su time i dio socijalne komunikacije pojedinaca. U povijesnom presjeku pokrivala za glavu možemo uočiti šešire/kruna/kape kao simbol hijerarhije društvenog sustava (od egiptaskih faraona preko raznih okrunjenih glava i golemih tradicijskih sombrera do Napoleonova dvorogog šešira i posvećenih kardinalskih kapa kao simbola počasti),

ali uočavamo i raznolike modele ukrašavanja kojima se ističe individualnost osobe koja nosi bilo koji tip pokrivala za glavu, odnosno koji se uklapaju u apsolutnu stilsku cjelovitost.

Egipatski faraoni nosili su crvene ili bijele kruna/kape, ovisno o tome jesu li vladali Donjim ili Gornjim Egiptom, a nakon ujedinjenja nastala je nova, crveno-bijela kruna (*psent*!), često ukrašena različitim religijskim simbolima. U Mezopotamiji su se nosili turbani ili kape od krzna, a židovski rabini nosili su stožaste bijele šešire. Žene s Krete ukrašavale su se raznolikim i vrlo kompliciranim motivima, dok su Rimljanke ukrašavale glavu raznobojnim trakama, tijarama i nakitom, a šešir se u Rimu smatrao simbolom slobode. Kroz srednji vijek šeširi polako bivaju predmetom ne samo osobnog uresa nego i dijelom socijalne komunikacije. Ukrašavani su perjem i krznom, što je preuzeto iz tradicijskog ukrašavanja, a

¹ Dvostruka kruna antičkog Egipta, sastavljena od *bedžeta* – bijele kruna Gornjeg Egipta, i *dešreta* – crvene kruna Donjeg Egipta. Simbolizirala je ujedinjenje Gornjega i Donjeg Egipta, a nosio ju je faraon kako bi pokazao da je vladar i Gornjega i Donjeg Egipta.

postaju dio modnog stila koji prodire i na europske dvorove. Renesansa je, kao i u mnogim drugim vizualnim izričajima, ključna i za razvoj šešira jer oni kroz renesansu poprimaju današnji oblik te postaju još bogatije ukrašeni različitim skupocjenim materijalima i uresima, što je rezultat zanimanja za prijašnja povijesna razdoblja te odraz stabilnih trgovinskih odnosa. No tijekom renesanse šešir ustupa mjesto beretki², a svoj puni oblik s kupolom i krilima (obodom) opet poprima tijekom 17. stoljeća, i to pod utjecajem španjolskoga i nizozemskog dvora. Kroz 18. stoljeće šeširi su zbog mode perika sve većih dimenzija te se pojavljuje *trorogi* šešir kojemu se obod svijao prema kupoli i tako oblikovao tri „roga“.

Nakon toga, za vrijeme Direktorija, radi praktičnosti se razvija Napoleonov *dvorogi* složivi šešir.

Tijekom 19. stoljeća možemo uživati u raznolikosti oblika, veličina, materijala i načina nošenja šešira u

praksi ženskog ukrašavanja, dok se muškarci više drže umjerenosti te glavu pokrivaju krutim cilindrima koji postaju simbol građanskog sloja i obvezni modni detalj. Nasuprot cilindrima, razvija se mekani talijanski šeširi koji postaje standard za muški šešir i simbolizira umjerenost.

U 20. stoljeću šeširi su inspirirani svim prijašnjim utjecajima te su bili moderni, a u nekim društvenim situacijama i obvezni, i to za oba spola. To je potrajalo sve do 1960-ih godina, da bi zanimanje za šešir kao dio *total looka* s vremenom polako slabilo i svelo se na malobrojne svečane i formalne prilike, odnosno za zaštitu od vremenskih utjecaja.

Iz današnje „gologlave perspektive“ gotovo je nemoguće potpuno pojmiti svu raznolikost i bogatstvo pokrivala/ukrasa kojima su se ljudi dičili i ukrašavali. Danas smo u svakodnevnici „oslobođeni“ tog modnog dodatka, no i dalje pribjegavamo toplim ili prozračnim kapama i šeširima u zimskim odnosno ljetnim mjesecima, kao i u posebnim prigodama kada ukrašavamo glavu te time ističemo svoj značaj, posebnost prigode ili vlastitu modnu osviještenost.

Staša Čimbur vješto kombinira navedene uzore s osobnim izričajem i svladanim umijećem kojima svoj obrt uzdiže na razinu umjetničkog izričaja.

Svojim ogjavljima (šeširima, fascinatorima, hatinatorima i instalacijama) Staša pokazuje spoj kitničarskoga i klobučarskog obrta s osobnom umjetničkom ekspresijom. Doživljaj njezina djela istovjetan je doživljaju nje same – odlučne a razigrane, ozbiljne a obojene, obrtnice a umjetnice.

² Beretka – okrugla plosnata kapa koja se povezuje s vojskom i narodnim nošnjama, a u 19. stoljeću poznatija je kao francuska kapa s „peteljkom“ na vrhu.

Upotrebom klasičnih elemenata likovnosti – bojom, točkom, linijom, plohom, teksturom, prostorom i volumenom unutar neke cjelovite kompozicije, Staša u svom dugogodišnjem radu uspješno spaja upotrebu tehnologija i praktičnih metoda s umjetničkim izričajem. Zato su njezini šeširi i ostali ukrasi prava umjetnička djela, pokatkad inspirirana prošlim stilskim razdobljima, značajnim osobnostima ili općim mjestima kulture i umjetnosti, a katkad su definirana samo materijalima od kojih su izrađeni. Pritom pri stvaranju kompozicijske cjeline Staša ne preza ni od upotrebe nesvakidašnjih materijala i ukrasnih akcenata, a svakom cjelinom, šeširom i proizvodom pokazuje jedinstvenost u umijeću izrade i konceptu djela.

Upravo je prema Stašinoj ideji i entuzijazmu pri dogovaranju izložbe u Gradske muzeju Virovitica nastao koncept koji predstavljamo. Riječ je o šeširu kao vlastitom izboru kojim neka osoba svjesno naglašava ne samo svoj stilski habitus nego i svoj karakterni profil.

Jesmo li spremni na poglede koji nas procjenjuju prema čistoj pojavnosti i možemo li tu kategoriju procjene pojačati i svjesno isprovocirati spomenutim tipom modnog dodatka? Mnogi (od nas) nisu, iako će lako podleći nametnutim trendovskim rješenjima drugih odjevnih predmeta.

Neki (od nas) hrabro će uperiti taj *spotlight* prema sebi izborom oglašiva i svjesnim iskorakom izvan uopćene

estetike. No osim tog socijalnog aspekta osobnog izbora, Staša je u pripremi izložbe promišljala i onaj skriveniji, tajnovitiji aspekt onoga „što se događa ispod šešira”.

Kao i „u svoja četiri zida”, fraza naslova izložbe *chitchat under the hat* nije samo simpatična sintagma već je simbolički izraz koji nas potiče na promišljanje relacija i kontakata doslovce – ispod šešira!

Što se to šapuće, kuje, prepričava, tumači, doživljava i promišlja ispod pokrivena glave? Skriva li šešir te potihe, tajne razgovore i čuva li ih? Jesu li to važne misli, odnosi i ideje ili samo svakodnevno čavrljanje, šuškanje... da ne kažem neku težu riječ? Je li lakše sve navedeno izreći i podijeliti ispod nekog oboda? I, napokon, koliko je glava u tom dijalogu?

Sva navedena pitanja, kao i svi odgovori na njih, sugeriraju suodnos dvoje ljudi te vječni dijalog kao obilježje međuljudskih odnosa koji podrazumijevaju razmjenu ideja, informacija i misli te poneke brbljarije, klevete ili jednostavno priče iz svakodnevice. Šeširi i njihove velike uloge možda trenutačno čekaju svoj povratak na glavnu scenu, no priče koje su čuli (i zadržali sa sebe) oblikovale su niz svemirâ pojedinaaca. A kako je to prvi čin čavrljanja ispod šešira, Staša donosi laganu kolekciju proljetnih i ljetnih šešira od transparentnih materijala koji, osim što nas štite od sunčeva sjaja i topline, pružaju i zaklon dijalozima i odnosima pokrivena glave. Sudeći prema činu prvom u podnaslovu izložbe, možemo naslutiti da slijedi i nastavak Stašine avanture čavrljanja ispod šešira. Poput modnih kolekcija, i ovaj je projekt zamišljen kao priča u sezonskim nastavcima, a njegova autorica nudi i više od toga – uvid u majstorski proces

uz visoku estetiziranost proizvoda koji ima svoju priču ne samo ispod šešira nego i u korelaciji s drugim pokrivenim ili nepokrivenim glavama.

U smislu estetike predmeta, prvo što uočavamo jest Stašina dvoznačna ekspresija. Osim dualiteta boja i tekstura, ona je iskazana i dualitetom prošlosti i sadašnjosti jer Staša se poigrava na temeljima prošlih vremena, s vrlo istančanim osjećajem za likovnost te rukama majstorice koja svoje umijeće pretače u umjetnost. Dramatičnost bogatstva ekspresije u nekim šeširima dovedena je na razinu simbola, dok su drugi čistih formi, monokromni i funkcionalno jednoznačni. Zajednički nazivnik svih Stašinih oglavlja jest potpis autorice, koja i sama je vrtlog iskustava, rada i osobnosti.

Homo faber u Staši susreće *homo ludensa*, a tim susretom nastaju predmeti koji zaslužuju svoje mjesto u muzejima jer svjedočimo vremenu kada moda i modni dodatci ulaze ne samo u muzejske prostore nego i u područje umjetničkog stvaralaštva.

Primljeno: 1. listopada 2024.

THE EXHIBITION OF STAŠA ČIMBUR “CHITCHAT UNDER THE HAT”

“ACT 1: SUMMER SUNSET PROMENADE”

The exhibition was a cross-section of Staša's collection of hats and headwear of all kinds meant for spring/summer and is thus conceived as the first act of the whole of an exhibition project. Seventy-four of her hats, ornaments, fascinators and hatinators as distinct artistic works, coming into being as concept after reflection on the link of art, fashion and craft, for we are part of a time in which the idiom of contemporary fashion finds its way into museum spaces as specific part of the applied arts.

The special thing about Staša Čimbur is that through her hats she enhances the overall space of the fashion business, as well as via her works creating an artistic habitus that flirts with sculpture or into which other artists such as Danijel Srdarev and Lazer Rok Lumezi intervene.